

nalaz potonulog trgovačkog broda s kraja XVII ili početka XVIII stoljeća na lokalitetu drevine kraj dubrovnika

Anica KISIĆ

U kolovozu 1976. Republički zavod za zaštitu spomenika kulture u Zagrebu obavio je veliku akciju vađenja tereta i brodske opreme s potonulog trgovačkog broda iz XVII stoljeća na lokalitetu Drevine, između Koločepa i Orašca kod Dubrovnika, a u suradnji s dubrovačkim Zavodom za zaštitu spomenika kulture i Pomorskim muzejom Istraživačkog centra JAZU u Dubrovniku. Ovo je bila jedna od najopsežnijih akcija podmorskog istraživanja na Jadranu i cjelokupno iskustvo stečeno tokom godina na ovakvim istraživanjima koristilo se veoma studiozno uz sudjelovanje velikog broja arheologa — ronilaca iz naših priobalnih muzeja. Izrađena je detaljna dokumentacija čitavog nalazišta velikog 192 m². Dužina broda bila je od 24 do 30 m, a od brodske konstrukcije sačuvani su na morskom dnu siromašni ostaci.

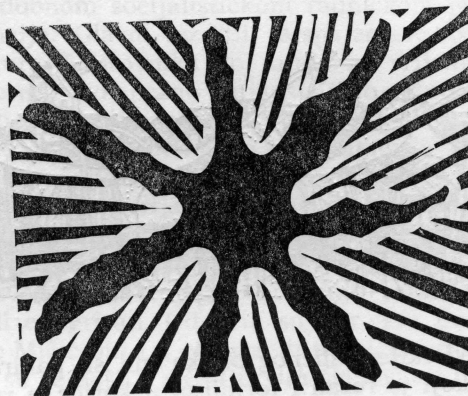
Nalazi se mogu podijeliti na dvije skupine — brodsku opremu i trgovački teret. Premda predstavljaju cjelovit nalaz, zahtijevaju i pružaju kod daljnijeg proučavanja i obrade materijala različiti pristup i rezultate od različitog naučnog interesa. U brodski inventar spadaju svi predmeti potrebni brodu za njegovu normalnu plovidbu i život na brodu, te oružanu obranu, koja je u to doba bila neophodna. Ovaj materijal posebno je značajan

za pomorsku povijest. Kod obrade brodskog tereta naučni interes se širi iz okvira izučavanja pomorske trgovine i veza i općenito materijalne kulture vezane za pomorstvo na mnogo užih specijalnosti kulturno-povijesnog značaja. Nerijetko ovakvi predmeti predstavljaju inače malo očuvane nalaze iz minulih stoljeća, sačuvane u posebnim okolnostima na morskom dnu.

Od brodske opreme na lokalitetu brodoloma kod Drevina sačuvano je relativno malo predmeta, ali svi su veoma značajni. Brod je bio nao-

ružan s 4 topa od lijevanog željeza na prednje punjenje, serijske proizvodnje, a od njihove opreme nađena je brončana žlica za punjenje topa, te nekoliko bačvica željeznih čavala za karteču. Svega nekoliko očuvanih sitnih olovnih kuglica svjedoče da je na brodu bilo i drugog manjeg oružja, koje se nije sačuvalo.

Nautički instrumenti spadaju među najdražije nalaze: dva mesingana navigacijska šetara, mali prstenasti sunčani sat od mesinga loše očuvan i nekoliko bikonveksnih leća za dalekozore ili povećala. Ostali dio brodske opreme čini stanovita količina keramičkog i bakrenog posuđa za kuhinjsku i stolnu upotrebu. Pronađeno je i brončano brodsko zvono.

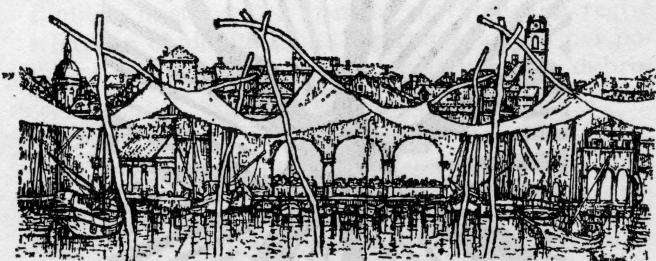
Najveća količina izvađenog materijala pripada trgovačkom teretu potonulog broda. Većina tereta bila je pakirana u 47 velikih drvenih sanduka, uglavnom dobro očuvanih, koji su posebno zanimljivi, jer pokazuju način pakiranja i ambalaže. Staklena roba je nađena rasuta.

Teret se sastojao od raznovrsne robe za široku upotrebu i od polufabrikata talijanske i srednje evropske provenijencije, koja se u to doba plasirala na Levantu. Prema općenitim stilskim karakteristikama predmeti se mogu datirati u kraj XVII i sami početak XVIII stoljeća. Ovo potvrđuje i veća količina nađenih žetona za računanje Nürnbergškog odličnika i trgovca Corneliusa Lauffera kovanih oko 1700. godine.

Stakleni predmeti u velikoj većini su porijekom iz Venecije, iz poznate radionice stakla u Muranu. To su ostaci čaša na nozi različitih oblika, manjih flašica, te poklopci za posudice. Većina oblika nađenih čaša karakteristični su za muransko staklo još od XVI stoljeća, kao što su čašice s lijevanom nožicom ukrašenom dvjema lavljim glavicama i one s dodatkom ukrasa od plavog i bijelog stakla razigranih formi. Upotrijebljene su i neke starije tehnike ukrašavanja, kao što je ume-tanje bijelih staklenih niti. Premda nađeno staklo

ima tankoću i prozirnost karakterističnu za murransku proizvodnju, većina ne spada u najfinije i najluksuznije predmete ove poznate radionice. Zamisljivost među staklenom robom su staklene aplikacije za velika ogledala. Nađeno je i mnoštvo staklenih perli i zrcala, te nekoliko oblika bova za vino.

Najveća količina robe u sanducima koji su otvoreni bili su noževi. Većina ih je pakirana u svežnjeve od 10 noževa, po dva u jednim kožnatim koricama, s malim nožićem u džepiću na koricama. Drvene drške s bakrenim zakovicama imaju tragove aplikacija od sitnih perlica i utisnute različite punce. Oštrice su od smjese čelika koja je korodirala u crni oksid.

Neki noževi sličnog oblika bili su pakirani u papir, koji je rezan i formiran u korice, a rubovi fiksirani kožnom trakom. Upotrebljeni su listovi knjiga različitih izdanja iz XVII stoljeća na talijanskom, njemačkom i latinskom jeziku, što je vjerovatno bio otpad iz štamparije.

Dosta robe iz sanduka bilo je pakirano u manje kutije od tankog elastičnog drva, s otisnutim različitim žigovima. U istim kutijama bili su različiti predmeti: praporci u 4 veličine od tankog mesinganog lima s utisnutim puncama u obliku malog zvončića, smotuljci bakrene žice sastavljene od 34 neobično tanke niti, te drveni rokeli sa srmom. Na manjim rokelima namotana je tanka plosnata žica od plemenite legure slične klasičnom elektronu. O omjeru raznih metala ovisi boja žice, koja je srebrnkasta, crvenkasta ili zlatna. Ovakva žica namotala se na konac i činila smru i u ovakvom obliku sačuvana je na većim rokelima, samo je konopac propao.

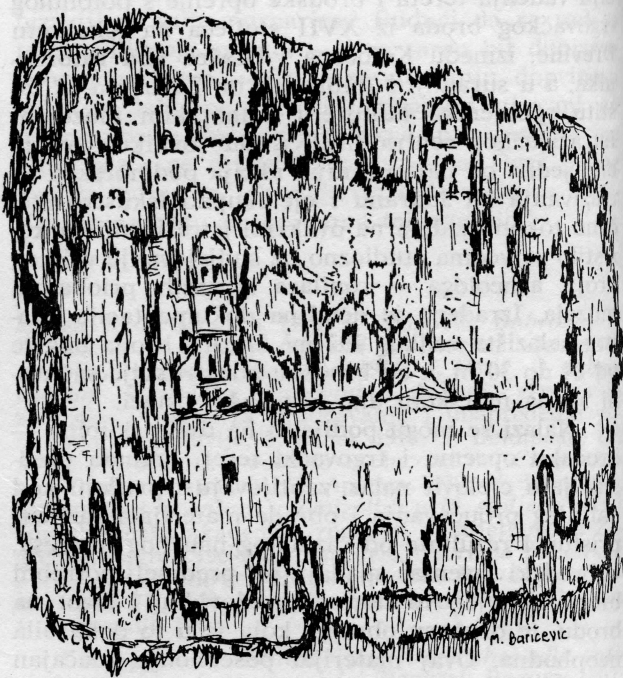
Ostala roba u sanducima bile su viljuške, pribadače i britve.

Sva ova roba najvjerojatnije je sjevernoevropske provenijencije sudeći po nekim karakteristikama robe a i po nađenim žetonima porije-

klom iz Nürnberga. Žetoni ujedno ukazuju поближе na vrijeme kada je ovaj brod mogao isploviti na svoje posljednje putovanje.

Polufabrikati su predstavljeni u velikoj količini svitaka mesinganog lima, zatim mesinganog lima složenog u ploče, smotova deblje bakrene žice i smotuljaka tanje bakrene žice povezane kružno u veliki smot.

Potrebno je naglasiti da još nije potpuno istražen sadržaj svih sanduka. Zbog ogromne koli-

čine materijala konzervatorima predstoji dugotrajan rad od više godina. Konzerviran je tek manji izbor raznovrsnog materijala zalaganjem i radom konzervatora iz konzervatorske radionice Arheološkog muzeja u Zadru. Potrebna je također i duža i kompletnija pojedinačna stručna analiza predmeta.

Veliki podzemski nalaz kod Drevina predstavlja cjelovitu muzejsku zbirku raznovrsnih vrijednih predmeta; oni ilustriraju dio brodskog inventara i teret jednog trgovačkog broda koji je u sam osvit XVIII stoljeća prevozio trgovačku robu za široku upotrebu vjerojatno iz Venecije za Levant. Smještena u Dubrovniku ovakva zbirka veliki je doprinos muzejskom fundusu povijesno-pomorske tematike.